

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE ŽELEZNICARJEV LJUBLJANSKE POKRAJINE

Št. 5

Ljubljana, 1. maja 1943 — XXI.

Leto XX

Vabilo

na XXI. redno skupščino

Nabavljalne zadruge železnicarjev Ljubljanske pokrajine
zadruga z o. j.

Skupščino sklicuje upravni odbor na osnovi čl. 43, 44 in 45 pravil, a po sklepu seje
z dne 29. marca 1943/XXI.

Skupščina se odreja na nedeljo, dne 30. maja 1943/XXI ob 8. uri 30 minut v
prostorih špecerijske prodajalnice Ljubljana gl. kol., cesta Soške divizije št. 15 in
jo sestavljajo delegati, izvoljeni dne 24. avgusta 1938 (čl. 42 pravil in § 28 t. 3 za-
kona o gospodarskih združenjih).

Dnevni red:

1. Konstituiranje skupščine.
2. Branje pismenega poročila upravnega odbora o poslovanju zadruga in letnih
sklepnih računov za minulo leto 1942/XX ter predloga, kako naj se razdeli po-
slovni prebitok.
3. Branje pismenega poročila nadzornega odbora o poslovanju zadruga in o letnih
sklepnih računih za minulo leto 1942/XX, o predlogu za razdelitev poslovnega
prebitka ter predloga o podelitvi razrešnice upravnemu in nadzornemu odboru.
4. Branje revizijskega poročila in rešitve „Zavoda za združništvo Ljubljanske
pokrajine“ o izvršeni reviziji.
5. Razprava in sklepanje:
 - a) o odobritvi poročila upravnega odbora,
 - b) o odobritvi poročila nadzornega odbora,
 - c) o odobritvi letnih sklepnih računov,
 - č) o odobritvi predloga za razdelitev poslovnega prebitka in
 - d) o razrešnici članom upravnega in nadzornega odbora.
6. Pooblastilo upravnemu odboru in določitev najvišje vsote:
 - a) do katere sme upravni odbor zadrugo zadolžiti s posojili in nakupom robe, in
 - b) do katere vsote se sme dajati združnikom roba na up (čl. 47 t. 7 pravil oz.
§ 29 t. 4 zakona)
7. Razprava o pritožbah članov zoper izključitev iz zadruga (§ 27, t. 1 zakona).
8. Sklepanje o predlogih upravnega odbora.
9. Sklepanje o predlogih in pritožbah združnikov (§ 30 t. 5 zakona in čl. 47 t. A
8 pravil).
10. Dopolnilne volitve članov upravnega in nadzornega odbora in volitve namest-
nikov za člane obeh odborov.
11. Slučajnosti.

Če skupščina ob določeni uri ne bi bila sklepčna, se bo vršila na istem kraju
in z istim dnevnim redom kot bi se morala opraviti prva skupščina, pol ure kasneje
nova skupščina, ki bo polnoveljavno sklepala ob vsakem številu prisotnih delegatov
(čl. 51 t. 2 pravil).

Letni sklepní računi so članom na vpogled v prostorih zadruga na cesti Soške
divizije 15/II, soba št. 17 vsak delovni dan med 16. in 18. uro od vštévši 22. maja t. l.
naprej (§ 58 t. 5 zakona).

* * *

Vsak delegat mora na skupščini izvrševati svoje pravice osebno. Če bi bil delegat zadržan udeležiti se skupščine, poveri z zastopanjem namestnika iz svojega okoliša. Namestniku mora izročiti lastnoročno podpisano pismeno pooblastilo, s katerim pooblašča namestnika, da ga zastopat na skupščini (čl. 25 pravilnika o volitvah delegatov), in obvestilo, katero mu je dostavila zadruga (čl. 56 t. 3 prvil).

Aktiva.

Čista bilanca na dan

	Lir	c	Lir	c
1. Gotovina			53.046	97
2. Zaloga:				
a) manufaktura	1,220.157	58		
b) specerija in drugo	2,075.780	74		
c) kurivo	210.670	14	3,506.608	46
5. Vloge:				
a) čekovni urad Lb. stari račun	190.709	66		
„ „ „, novi račun	8.974	19		
b) Kredit. zadruga žel. l. pokrajine, Lb.	8.621	30	208.305	15
4. Dolžniki:				
a) člani	628.633	76		
b) razni	98.751	51	727.385	27
c) poslovalnica Maribor	3,491.012	13		
d) „ Jesenice	300.025	59	3,791.037	72
e) Ljublj. kredit. banka, prioritetne delnice			114.000	—
5. Udeležba in kavcije			54.943	64
6. Premičnine po odpisu			603.056	60
7. Nepremičnine po odpisu			1.813.708	—
8. Razni računi in prehodne postavke			280.044	51
			11,152.136	32

V Ljubljani,

Izguba.

Račun izgube in dobička

	Lir	c	Lir	c
1. Režija:				
a) Osební izdatki:				
Plače, bolniško, pokojninsko zavarovanje, uslužbenski davek osebja, honorarji in od- škodnine			1.416.242	76
b) Najemina	594	30		
kurjava, razsvetljava	43.929	87	44.524	17
c) Poština, telefon, brzovav	9.014	21		
pisarniške potrebščine, tiskovine, poslovne knjige	16.289	80	25.304	01
2. Razni stroški:				
a) Potnine	1.925	80		
administrativni-upravni stroški	18.876	05	20.801	85
b) Obresti	306.584	49		
stroški Čekovnega urada	2.169	75	308.754	24
c) Davki in takse			203.973	91
d) Odpis od inventarja	52.307	84		
„ „ nepremičnin	53.154	15	105.461	99
e) Zavarovalnine			12.517	—
f) Zadrúžna propaganda:				
Zadruhar, listi, revije, objave			63.519	94
g) Izdatki za občni zbor			7.453	—
h) Podpore			89.377	64
i) Vzdrževanje hiš in lokalov	38.853	08		
„ inventarja, službene obleke	19.298	05	58.151	13
j) Vodarina			6.258	71
3. Izguba v mlekarni			5.186	32
			2.367.526	67
4. Poslovni prihranek			40.732	42
			2.408.259	09

V Ljubljani,

Stanje članstva na dan 31. decembra 1942.

V začetku leta 1942 je bilo članov	9.297	z deleži	9.297
Tekom leta 1942 je pristopilo članov	367	„ „	367
„ „ 1942 je odpovedalo članov	57	„ „	57
„ „ 1942 je prenehalo članstvo zaradi smrti	81	„ „	81
Stanje članstva na dan 31. decembra 1942	9.526	z deleži	9.526

Tajnik upravnega odbora:

Luschützky Josip l. r.

Predsednik upravnega odbora:

Klebel Emil l. r.

Podpredsednik upravnega odbora:

Juh Leopold l. r.

Člani upravnega odbora:

Maganja Josip l. r., Mašič Pavel l. r., Ogrin Rafael l. r., Uršič Peter l. r.

na dan 31. decembra 1942.

Dobiček.

	Lir	c	Lir	c
1. Kosmati prebitek:				
specerije	1,248.760	95		
manufakture	687.249	43		
kuriva	139.137	12	2,075.147	50
2. Dobiček menze			1.330	48
3. Obresti			267.169	33
4. Stanarina			3 556	80
5. Skonto			1.340	15
6. Vplačila na račun odpisanih dolgov			650	54
7. Razni dohodki			59.064	29
			2,408.259	09

dne 31. decembra 1942.

Za knjigovodstvo:
Markov Vladimir l. r.

Na osnovi čl. 37. zadruginih pravil smo pregledali čisto bilanco, račun izgube in dobička ter izkaz kretanja članov in deležev, primerjali z glavnimi in pomožnimi knjigami in ugotovili, da so pravilni.

Tajnik nadzornega odbora:
Feldin Hinko l. r.

Predsednik nadzornega odbora:
Furlan Josip l. r.

Podpredsednik nadzornega odbora:
Lavrič Josip l. r.

Člani nadzornega odbora:

Hladnik Joško l. r., Tekauc Karol l. r., Vidovič Franc l. r.

Naše malo gospodarstvo

Paljk Leopold:

Krmljenje kokošjega naraščaja.

Koklja zapusti piščance navadno po 4—6 tednih. Na sirote mora perutninar sedaj še prav posebno paziti, ker sicer zaostanejo v rasti in se pozneje kaj težko popravijo. Predvsem jim je zdaj potrebna beljakovinasta hrana, ki vpliva zlasti na rast in ugoden telesni razvoj. Beljakovino najdejo živalce na prosti paši v nežnem in sočnem zelišču, pa tudi v živalski prehrani, kakor v poljih, črvih, žuželkah in drugem. Tudi jim zdaj prenehamo dajati drobno zrnje (n. pr. kašo), ki jih ne nasiti dovolj. Med zamešano krmo jim zrežimo čim več regrata in mlade detelje ter druge zelenjave. Da zabranimo starim kokošim pot do hrane mladega rodu, poveznimo nad krmilno posodo iz vrbovega šibja spleten koš ali pa nekakšno kletko iz lesenih lat. Skoz primerno velike odprtine morejo do hrane le piščanci, ne pa stare kokoši. Pred vsakim krmljenjem moramo krmilna koritca osnažiti (večkrat tudi umiti z vrelo vodo) ter vse ostanke mehke hrane odstraniti, ker se v poletnih vročih dneh hrana kaj kmalu skisa in škodi nežnim želodcem. Skrbimo tudi, da ima perutnina vedno svežo vodo v napajalniku. Kdor ima primeren prostor za pašo, naj napravi za odraščajočo mladino lesen prenosljivi v hlevček, ki ga zjutraj z živalcami vred prenese na pašo, zvečer pa odnese spat domov.

Štiri tedne stare živalce že lahko ločimo po spolu. Nadštevilne petelinčke opitajmo in čimprej zakoljimo, odnosno prodajmo. Pitamo jih 2 do 3 tedne z žganci iz koruznega zdroba, kuhanega krompirja in otrobov. Seveda naj bodo v času pitanja zaprti v kletki. Štiri do šest tednov stare

petelinčke tudi lahko kopunimo. Pred operacijo se morajo 24—36 ur postiti. Petelinčke naj kopuni samo praktičen strokovnjak. V današnjih dneh, ko je težko dobiti primerno pičo celo za kokoši, ne kaže kopuniti petelinčkov, raje jih čimprej odstranimo, da si prihranimo zrnje za nesnice.

Perutninar v maju.

Vročina vsak dan bolj pritiska. V vročih dneh se tudi mrčes, ki napada perutnino, prične silno množiti. Golazen moramo z vsemi sredstvi korenito uničevati še preden se razmnoži. Razine kokošje pršice in uši napadajo zlasti mlado perutnino. Ako zajedalcev pravočasno ne uničimo, nam napravijo lahko mnogo škode. Predvsem naj ima perutnina v kurnici vedno na razpolago v nizkem zaboju, ki je napolnjen s suho mivko in presejanim pepelom, tako zvano prašno kopelj, v kateri se lahko kokoši po mili volji okopljejo. Prav takšno kopelj jim pripravimo na dvorišču, odnosno tam, kjer se perutnina čez dan zadržuje. Kopelj bodi pokrita, da se lahko kokoši zatečejo vanjo tudi v slabem vremenu. Če je le mogoče, imejmo piščance in odraščajoče živalce ločene od ostalih starejših živali. Vsakdo je že lahko opazil, kako odrivajo stare kokoši mladino od korit, zaradi česar zaostane slednja v rasti. Kdor ima perutnino v zagrajenih prostorih, kjer ni trave na razpolago, naj jim večkrat na dan zreže na drobno razno zelenjavo, kakor solato, regrat, „kurja črevca“ itd. — Ko stare kokoši prenehajo nesti, jih zakoljimo, še preden jim začne izpadati perje. Zdaj je čas valjenja že skoro minul. Ako si pa želimo vzrediti piščanca za cvretje, seveda še vedno lahko nasadimo, saj nam kokelj zdaj ne pri-

manjkuje. Prav tako še vedno lahko nasadimo koklji račja jajca. Nepotrebne koklje pa zaprimo v posebno kletko iz samih letev, ki jo obesimo na dvorišču, kjer se kokoši navadno zadržujejo, da se čimprej odvadijo kokati. Živali ne krmimo z zrnjem, marveč le z mehko zamešano hrano in z zelenjavo. Po nekaj dneh zapora bo kokoš prenehala kokati in začela spet nesti.

Kaj pa pure?

Ako je pura prenehala nesti, ji še vedno lahko nasadimo račja in gosja jajca, ki jih pa moramo vsaj parkrat na teden orositi z mlačno vodo. Zlasti nekaj dni preden se račice in goske izvalè, je nujno potrebno orositi valilna jajca, da se živalce laže izkobačajo iz trdih lupin, sicer obtiče v njih in se zaduše.

Ako prepustimo mlade račice in goske v varstvo puri, jih moramo imeti prve dni v ograjenem prostoru, ker nam sicer pura lahko vodi živalce predaleč od doma.

Mlade pure varujemo prve dni pred vlago in sploh mokroto. Na travo jih spuščajmo šele, ko se je rosa posušila. Krmimo jih enako kakor piščance. Ugodno se živalce razvijajo, ako jim nudimo posneto sveže mleko, pinjevec ali pa popolnoma kislo mleko. Ne pozabimo, da so pure mesojedke. Dajmo jim čim več mesnih odpadkov in veliko zrezane zelenjave, kakor: regrata, špinače, solate in mladih, sočnih kopriv.

Vodna perutnina v maju.

Osem do deset tednov stare račice pridno pitaj vsaj 14 dni in nato zakolji! Takrat nam dajo najboljšo pečenko. Krmimo jih ločeno od kokoši. Račice potrebujejo mnogo več hrane kot druga perutnina. V mehko zamešano hrano primešaj vedno nekoliko drobnega, ostrega peska. Poleg krmilne posode naj imajo vedno svežo vodo na razpolago. Da bo okoli napajalnika prostor snažen in suh, izkoplji

primerno jamo, položi čeznjo mrežo, nakar postavi nanjo plitvo posodo z vodo.

Goske spuščaj pridno na pašo. Ker so pa mladiči za pekoče sonce silno občutljivi, poskrbi, da imajo na paši senco. Zvečer jim natrosi zrnja.

Kuncerejec v maju.

Večina samic je brejih, odnosno so že povrgla mladiče. Skrb za čistoto v hlevčkih bodi zdaj naša poglobilna dolžnost. Vsaj enkrat na teden moramo hlevčke temeljito osnažiti. Vsak dan pa moramo odstraniti blato. Krmilne posode je treba dnevno umiti z vrelo vodo. Zamešana hrana se poleti rada skisa in silno škodi živalcam. Če le mogoče, prenesimo v toplih dneh samico in mladiče na prosto, da se razgibljejo. Nikoli ne dvigajmo dolgoušcev iz kletke za ušesa. Zdaj jih že krmimo večinoma z zelenjem. Divji regrat je prava poslastica za breje in doječe samice. Tudi korena divjega regrata se živalca ne brani. Koprive požanjemo in ovele ter zrezane pokrmimo kuncem, ki jih prav radi žró. Seveda moramo biti pri pokladanju zelenjave previdni, ker preveč zelenja naenkrat žival napenja. Zato naj imajo živali v jasliah vedno tudi suho seno in ovseno slamo na razpolago. Več kot 6 mladičev ni treba pustiti samici, če hočemo imeti krepak naraščaj. Šibke živali čimprej odstranimo, ker itak ne bo iz njih nikoli nič prida. Ne pozabimo na vodo, ki jo morajo imeti stalno breje in doječe zajke. Če le mogoče, jim nudimo posneto mléko. Tudi mladiči ga radi pijejo.

Prehrana kozličev.

Po večini so koze povrgle do konca aprila. Najnaravnejša in najizdatnejša hrana za kozliče je zdaj materino mleko, ki vsebuje vse potrebne snovi za njih ugoden razvoj. Mladiče hranoma lahko na dva načina, n a r a v n o, t. j. da mladič mater sesa, in p a u m e t n o, da pije namolženo mleko

iz posode. Boljši in naravnejši način je vsekakor prvi način hranjenja. Naravno hranimo mladiča zlasti takrat, ko povrže koza samo enega kozlička, ker se s sesanjem mlečne cevke v vimenu temeljito odpro, se tudi mlečnost kozce poveča. Tudi se ni bati, da bi dobil kozlič vase skisano mleko, ki največkrat povzroča drisko in druge bolezni v prebavilih, zaradi katerih zaostanejo obolele živali v razvoju in večkrat celo poginejo. Ako pa ima koza 2 ali več mladičev, tedaj je bolje, da jih umetno hranimo. Zlasti velja to v primerih, če koza nima za vse dovolj mleka ali da je kateri izmed mladičev šibkejši od drugega, ki ga moramo zato bolje krmiti, kar pa nam je mogoče storiti le tedaj, če jim dajemo piti mleko iz posode. Ako bi mladiča pustili sesati, tedaj bi močnejši odrival šibkejšega. Ker bi dobil manj mleka, bi še bolj zaostal v rasti. Mladiča pustimo sesati 10—12 tednov. Po tem času ga itak začne koza sama odrivati in s tem siliti, da tudi sam pobira bilke, kar se po malem dogaja že po 14 dneh. Z mladiči, ki jih hranimo naravno, imamo tudi manj dela, kot če jih hranimo umetno. Tudi se navadno hitreje in lepše razvijajo kot umetno hranjeni. Pri umetnem hranjenju moramo predvsem paziti na popolno čistočo. Večkrat imamo tudi velike težave, preden navadimo kozliča piti iz posode. Še najlaže ga k temu privadimo tako, da vtaknemo v mleko roko in iztegnemo prst, da po njem kozlič mleko sesa. Mleko mora biti vsaj 27° C toplo in v čisti posodi. Ko se je kozlič napil, mu gobec in nos obrišemo s suho krpo, da ne pride v dotik s prahom in razno nesnago, ki povzroča dostikrat na gobcu in nosu hraste in celo rane. Pri umetno hranjenih kozličih natančno vemo, koliko mleka popije posamezna žival, seveda, če jih hranimo ločeno. Kot navedeno, imata oba načina tudi senčno stran. Vsekakor pa moramo mladi-

čem, naj jih hranimo naravno ali umetno, dati piti prvo mleko, ki ga daje koza po skotenju, t. j. mlezi-vo, ki vsebuje poleg beljakovin in apna še druge odvajajoče snovi, ki delujejo čistilno in odstranijo iz mladičevega črevja takozvano črevesno smolo.

Ako hranimo kozliča naravno, ga pustimo prvih 14 dni v ločeni staji stalno pri materi neprivezane-ga, da se svobodno giblje. Če pa kozliče denemo v poseben prostor, jih v prvih dneh pripustimo k materi petkrat na dan, pozneje pa le trikrat. Po dojenju moramo kozo dočista pomolzti, ker bi sicer zaostalo mleko povzročalo nevarno vnetje vimena in bi koza zaradi tega lahko izgubila vse mleko. Tudi je zadnje mleko najgostejše in najtečnejše.

Umetno hranimo mladiča v začetku petkrat na dan, tri tedne starega štirikrat in štiri tedne do pet tednov starega samo trikrat na dan. Poskrbimo, da popije mladič še toplo mleko. Če opazimo, da pije mladič prehlavno, ga nekajkrat za hip prekinimo. Ako pa opazimo, da nima koza za mladiče dovolj mleka, jim dodajmo mleka drugih koz ali pa kravje. Če ne razpolagamo z njim, dodajmo mladičem ovsen odcedek ali pa odcedek kuhanega lanenega semena.

Za pleme določena kozica, ki izvira od dobre plemenske molznice in prav tako od dobrega kozla-plemenjaka, naj sesa odnosno pije materino mleko vsaj 8—10 tednov, kozlič pa, ki smo ga namenili za bodočega plemenjaka, vsaj 8—12 tednov. Priporoča se dajati odraščajočemu samcu tu in tam surovo jajce in do 6. meseca starosti dnevno še pol litra mleka, kar zelo ugodno vpliva na njegov telesni razvoj. Pripominjam še, da ni treba dajati mladičem vode, dokler sesajo odnosno pijejo mleko. Vedno pa morajo imeti na razpolago dobro in zdravo suho seno. Ako koza zavrne mladiča predčasno in mu ne pusti se-

sati, mu moramo dajati piti kozje ali pa kravje mleko.

Ko se kozlički privadijo trdni hrani, jim dajemo bolj suho hrano. Ako opazimo, da se odstavljene kozlički le slabo razvijajo, jim kuhajmo laneno seme, ki ga zmeljemo v kavinem mlinčku ter moko polijemo z vročo vodo (30—41° C), kar pustimo stati pri isti vročini nekako pol ure. Zmes večkrat premešajmo. Tako pripravljena hrana vsebuje vse one redilne snovi, ki mladiču tako zelo koristijo. Ako

bi pa seme, odnosno laneno moko predolgo časa kuhali, bi beljakovine zakrknile, zaradi česar bi postala hrana težje prebavljiva, pa tudi vitamini bi bili uničeni.

Ob lepem sončnem in tihem vremenu spuščajmo kozo in mladiče na prosto, da se razgibljejo na svežem zraku. Odstavljene kozice moramo v času rasti dobro krmiti, ker shirane živali se tudi kdaj pozneje ne popravijo več.

Kuhinja in gospodinjstvo

Dišavna zelišča na vrtu.

Vsaka gospodinja naj bi gojila na vrtu poleg razne zelenjave tudi dišavna zelišča, ki jih uporablja kot začimbe k jedem zaradi njih vonja in okusa, a tudi zaradi njihove zdravilne vrednosti.

V naslednjem priobčujemo pregled najvažnejših dišavnih zelišč, njih uporabo in pridobivanje.

Zelišče	Uporaba v kuhinji	Kot zdravilo	Sejanje in razmnoževanje
Janež	seme v kruh in pecivo	—	sejemo ga v rani spomladi
Majaron	k juham in mesu	—	sejemo ga v rani spomladi v toplo gredo ali zabojček, v maju ga presadimo na prosto. Pred cvetenjem ga porežemo in posušimo
Koper	k solati, špinači itd. pri konserv. kumar	—	seme posejemo v aprilu
Krebuljica	k solati in juham	—	sejemo jo od marca dalje vsake tri tedne v senčnat kraj
Kumena	k solatam, skutii, siru, mesu itd.	—	sejemo jo od aprila do julija na prosto, julija jo požanemo
Melisa	v juho in mesne jedi	v čaju krepi želodec, blaži krče, pospešuje perilo	sejemo jo v aprilu v zmerno toplo gredo. Stare grmičke razdelimo vsako četrto leto in sadike posamič posadimo
Meta	k koštrunovini, solati in drugim jedem	v čaju proti zgagi, dviganju in kislemu pehanju iz želodca	v aprilu jo razmnožujemo s koreniki. Obiramo jo dvakrat na leto pred cvetjem
Pehtran	za štruklje, k solatam, juham in omakam	—	razmnožujemo ga navadno s koreniki. V marcu ali aprilu razdelimo starejše grme in posadimo posamezne rastline. Poganjki so najboljši pred cvetjem. Jeseni rastline močno prikrajsamo in pokrijemo s kompostom
Pelin	v žganje in vino	zoper želodčne krče, gliste, neješčnost	razmnožujemo ga kot pehtran, liste in mladike potrgamo v juliju in avgustu

Šetraj	k zelenemu fi- zolu in mesu, zlasti koštruno- vini	—	sejemo ga v aprilu na prosto
Timijan	k juham, oma- kam, pastetam in mesnim jedem	krepi živce	posejemo ga v aprilu v mrzlo gre- do ali zabojček, razmnožujemo ga lahko tudi z delitvijo. Poganjke režemo do julija
Vinska rutica	kot drobnjak	zoper omotico, v čaju krepi živce	kot timijan
Žajbelj	pri mesnih in ribjih jedeh	žajbljev čaj na mleku proti kaš- lju in zasliže- nosti	kot pehtran in pelin. — Trgamo ga pred cvetjem in sušimo v senci

Damjan Vahen:

NOVO MESTO

(Zgodovinski oris.) — (Nadaljevanje.)

Cerkev sv. Jurija je stala na Bregu ter je imela tri oltarje;⁵³ leta 1790. je cerkev kupil duhovnik Ludovik Seyfried na javni dražbi in jo dal porušiti.⁵⁴

Cerkvica sv. Katarine, ki so jo zgradili leta 1664. v spomin na požar v Novem mestu, je stala nasproti meščanskega špitala ter je imela tri oltarje;⁵⁵ leta 1794.⁵⁶ je cerkvica pogorela ter so jo porušili, gradivo pa so podarili okoliškim pogorelcem.

Cerkev sv. Antona je stala v bližini kapiteljske cerkve ter je bila starejša od kapiteljske; leta 1389. je bila pri cerkvi bratovščina

sv. Trojice. Leta 1664. je pogorela; Ko so jo obnovili, je mestna gospodarka cerkvi prizidala kapelo sv. Florijana; imela je štiri oltarje.⁵⁷ Leta 1810. so dali Francozi cerkev zapreti ter so jo preuredili v skladišče za sol. Po odhodu Francozov so cerkev odprli, toda ker se za cerkev nihče več ni brigal, so jo morali leta 1825. ponovno

⁵³ sv. Jurija, sv. Fabijana in sv. Sebastijana; Valvasor, Die Ehre des Herzogtums Krain, XI, str. 484

⁵⁴ Breckerfeldt, Historisch-topografische Beschreibung von Rudolfswerth

⁵⁵ sv. Katarine, sv. Lucije in sv. Marije Magdalene; Breckerfeldt, Historisch-topografische Beschreibung von Rudolfswerth

⁵⁶ v noči od 16.—17. avgusta

⁵⁷ Sv. Antona, sv. Florijana, sv. Janeza Krstnika in sv. Valentina; Valvasor, Die Ehre des Herzogtums Krain, XI, str. 486

Novo mesto.

(Pogled na frančiškanski samostan s cerkvijo.)

zapreti; kmalu nato jo je kupila mestna gosposka na javni dražbi ter jo preuredila za shrambo gasilnega orodja in kramarskih stojnic. Pozneje so vanjo preemstili dekliško šolo,⁵⁸ proti koncu XIX. stoletja pa so jo podrli in na tem prostoru uredili trg.

Še pred ustanovitvijo novomeškega stolnega kapitlja je stala na kraju, kjer stoji danes kapiteljska cerkev, cerkev sv. Nikolaja, ki je bila podružnična cerkev župnije Mirna peč. Cerkev ima prezbiterij zgrajen v gotskem slogu ter je

Kapiteljska cerkev.

bil zgrajen najbrže že v dobi nadvojvode Rudolfa IV. Pod prezbiterijem je kriptata, katere oboki slone na dveh vrstah močnih stebrov. Zaradi težkih časov pa so prenehali z zidanjem ostale cerkve ter je nadaljeval z gradnjo sedanje kapiteljske cerkve šele prošt Polidor de Montegnana, ki je dal zgraditi na svoje stroške veliki oltar, stolp pa je dal prizidati šele prošt Marko Khun (1604.—1622). V kripti je bila kapelica sv. Križa.

Kapiteljska cerkev je imela šest oltarjev.⁵⁹

⁵⁸ Chronicon Rudolfswertensis, IV.

⁵⁹ sv. R. Telesa, oltar 14 pomočnikov, sv. Ane, Marijinega Vnebovzetja, sv. Barbare in sv. Jakoba.

Nedaleč od kapiteljske cerkve je stala cerkev sv. Martina, ki je bila prizidana meščanskemu špitalu. Sprva je bila cerkev posvečena Naši ljubi Gospej. Leta 1779. so cerkev zaprli in podrli, gradivo pa so uporabili za zgraditev hiše na tem kraju.

Meščanski špital je bil ustanovljen kmalu po ustanovitvi Novega mesta, kajti že leta 1428. je oglejski patriarh podelil odpustek 40 dni vsem, ki bi obiskali špitalsko cerkev ob praznikih Gospodovih, Matere Božje, sv. Janeza Krstnika, sv. Petra in Pavla, sv. Mohorja in Fortunata in ob sv. R. Telesu, ali pa če bi darovali za reveže v meščanskem špitalu.⁶⁰ Leta 1779. pa so meščanski špital s cerkvi prodali in podrli, iz gradiva pa je trgovec Jacomini zgradil veliko hišo, ki jo je kupila država ter jo leta 1830. prenovila in povečala, leta 1850. pa se je v to zgradbo vselilo okrožno sodišče.

Leta 1779. je dal baron Lattermann zgraditi v Novem mestu vojašnico za 650 vojakov, v katero se je leta 1899. preselilo iz nekdanjega meščanskega špitala okrožno sodišče.

Leta 1720. so zgradili Novomeščani mestno hišo, v kateri je bila tudi ječa imenovana „Na kuglah“; ječa „Na kuglah“ se je nahajala že v starem, leta 1720. podrtem rotovžu. Poleg mestne hiše je stala kruharna, kjer so prodajali peki kruh. Pred mestno hišo je stal „pranger“, leta 1800. pa so zgradili vodnjak.

Trg pred mestno hišo se je imenoval Veliki trg, od koder so vodile ulice na vse strani. Ljubljanska ulica je vodila od Ljubljanskih vrat na trg, druge ulice so se imenovale: Nad sv. Katarino, Pod sv. Katarino, „Raubgassel“, Špitalska ulica, ulica sv. Miklavža, Pri sv. Florijanu, Ulica sv. Jurija, Na Bregu, Kapiteljska ulica, Šolska ulica, itd.

⁶⁰ Mitheilungen des historischen Vereines für Krain, 1866., str. 7

(Se bo nadaljevalo.)

Zadružni vestnik

Iz naših prodajalen

DOBAVA DRV in PREMOGA. — Obveščamo vse ljubljanske člane in ostale železničarje, da bomo v kratkem, to je približno s 15. majem začeli razdeljevati in dostavljati na dom drva in premog za dobo april 1945 — marec 1944. Tozadnevni sezname so sedaj v delu pri Pokrajinskem svetu in bodo naši člani 15. t. m. že lahko zvedeli, koliko drv in premoga jim pripada za to dobo.

Ko prejmemo sezname od Pokrajinskega sveta, bomo člane o tem z okrožnico obvestili, nakar naj takoj naročijo kurivo.

ČLANE NA PROGI OBVEŠČAMO, da je naša zadruga zopet podvzela potrebne korake, da bi dobivalo naše članstvo vse živilske nakaznice po svojih službenih edinicah kot je bilo to v septembru, oktobru in novembru lanskega leta. Člani so tedaj točno in v redu prejeli svoje nakaznice. Če bo to urejeno, kar upamo, bodo tudi izostale razne prošnje z dežele po fižolu, marmeladi in siru, katerega danes člani na progi ne prejemaajo.

SADITE FIZOL! Čas saditve fižola je prišel. Zato posadite, ki imate zemljišče, čim več fižola preklarja. Zaradi velikega povpraševanja po preklah (fižolovkah) je zadruga te naročila ter jih oddaja v prodajalni v Šiški. Prekle so lepe in ravne, ker so smrekove in preko 250 m dolge. Oskrbite si jih, dokler je čas in dokler traja zaloga. Pomnite, da smrekove prekle zdržijo dalj časa kot druge.

KROMPIR. — Obveščeni smo, da bo v najkrajšem času prispelo v Ljubljano nekaj krompirja. Koliko se ga bo oddajalo še na stare nakaznice za krompir, nam še ni znano. Ukrenili smo potrebno, da ga bo delila tudi naša zadruga.

SODA ZA PRANJE. — Na zalogi imamo še nekaj sode za pranje, ki je v gospodinjstvu neobhodna. Dokler je, jo naročite.

PARKETNA PASTA. — Prodajamo parketno pasto, lepo rumeno in dobro v dozah po 35 Lir $\frac{1}{2}$ kg in odprto na vago po 70— Lir za 1 kg.

PO „SUHI ROBI“, ki smo jih uvedli zadnje čase, je precej povpraševanja. Izdelki so lepi in praktični. Oglejte si zalogo v trgovinah.

SLANE SARDELE V OLJU, še stare kvalitete, lahko kupite v naših prodajalnah. **ČEBULO** smo ravnokar prejeli novo pošiljko, je jako lepa in zdrava. Naročite jo, dokler traja zaloga.

RIBJE PASTETE V DOZAH. — V par dneh bomo dobili ribjo konzervo v dozah. So dobre kvalitete ter ne predrage.

MARELICE ŠPANSKE SUHE imamo na zalogi v obeh prodajalnah po Lir 58'15 za kg.

JEDILNO SODO „Solvay“ zavitek $\frac{1}{2}$ kg po Lir 8'50 imamo na zalogi. Jedilna soda na vago je po Lir 10'— za kg.

SNEŽINKO in „RADOST PERIC“ smo zopet prejeli. Zavitek prve po Lir 5'50, druge pa 2'60 Lir.

KREMO ZA ČEVLJE Unio in Brill je na zalogi. „Unio“ škatla 4'50 Lir, „Brill“ Lir 4'30 v vseh barvah.

IZ uprave

Nakupovalni termini za junij 1943

Dne	Ljubljanski člani po abecedi	Za člane s proge ne glede na abecedo	Dne	Ljubljanski člani po abecedi	Za člane s proge ne glede na abecedo
1. VI.	A, B	Škofljica — Grosuplje vklj.	9. VI.	L, Z	Brezovica — Borovnica Vrhniška proga
2. VI.	C, Č, D, E	Višnja g. — Mirna Peč Trebnje — Št. Janž	10. VI.	M, N,	—
4. VI.	F, G	Novo mesto loco Novo m. — Straža T.	11. VI.	P	—
5. VI.	H, I, J	Čušperk — Kočevje	12. VI.	R, Ž	Verd — Rakek
7. VI.	K	—	14. VI.	S, T	D. M. v Polju Zalag
8. VI.	K, O	Kandija — Metlika	15. VI.	U, V, W	
			16. VI.	—	Ježica

IZ UREDNIŠTVA.

Popravek. Zadnja številka „Zadugarja“ (št. 4) je pomotoma datirana s 1. majem mesto s 1. aprilom. Prosimo, da popravite svoje izvode rokopisno.

„Zadugar“ izhaja 1. vsakega meseca in stane celoletno 15— L, posamezna številka 1'50 L. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. Ž. L. P., Ljubljana, Cesta Soške divizije, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Bleiweisova cesta številka 89. — Tiskali J. Blasnik nasled., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren V. Jeršek.